

“עברית” (הבנה, הבעה ולשון) – הצעה למבחן מפמ”ר - כיתה ט

לפניכם שלושה טקסטים (קטע ממאמר, קטע מכתבה וקטע מתוך יומן רשת [בלוג]).
קראו אותם וענו על כל השאלות שאחריהם.

טקסט א:

עישון נרגילה יותר מסוכן לבריאות מסיגריות

מעובד עפ”י מאמר מאת ד”ר איתי גל, ynet, חדשות בריאות מיום 24.8.09

1 נרגילה היא מתקן המשמש לעישון טבק, לרוב בטעמי פירות. הנרגילה מורכבת מראש, גוף, צינורית עם פיה וצנצנת זכוכית לאחסון המים. תהליך שרפת הטבק מתחיל בראש הנרגילה בעזרת גחלי פחם בוערים הנמצאים סמוך לטבק. עשן הטבק עובר דרך הצינורית ונשאף לריאות, אחרי שעבר דרך המים שבגוף הנרגילה.

5 תערובת הפירות התמימה לכאורה, המצוירת על אריזת הטבק מכילה מולסה (חומר מתוק המופק מסוכר) וכן זפת, ארסן ועופרת, העלולים לגרום למחלות סרטן שונות כמו סרטן הריאה, החניכים, השפתיים ושלפוחית השתן.

מחקר שנערך לפני מספר שנים באוניברסיטת בר אילן העלה

כי 37.7% מכלל התלמידים בבתי הספר התנסו לפחות פעם אחת

10 בעישון נרגילה, בעוד ש- 27.7% מהתלמידים התנסו בעישון

סיגריות. 23.8% מהתלמידים מעשנים נרגילה באופן קבוע

לעומת 13.2% שמעשנים סיגריות.

חוקרים בבריטניה מצאו כי עישון של נרגילה בודדת מעלה את רמת חד-תחמוצת הפחמן בדם פי 5 לפחות בהשוואה לאלה מעישון סיגריות בודדות. החומר הרעיל הזה עלול לגרום לנזק מוחי

15 ולאיבוד הכרה.

לפי מחקר זה, עישון נרגילה מסוכן יותר מעישון סיגריות. “מצאנו כי עישון בודד של נרגילה במשך

30 דקות גורם לעלייה ברמת חד תחמוצת הפחמן הגבוהה פי 5 מעישון סיגריה”, אמרו החוקרים.

“ובמקרים חמורים במיוחד רמת חד-תחמוצת הפחמן בעקבות עישון ממושך של נרגילה עלולה

להיות גבוהה פי 400 עד 450 מאשר לאחר עישון סיגריה”.

20 בנוסף לכך הם טוענים: “כל עוד אין אכיפה מספקת, חברות הסיגריות ומוצרי הטבק ימצאו את

דרכם גם אל הקטינים. על המדינה להשקיע יותר באכיפת החוקים הקיימים והחדשים”.

הבה נרגילה
זהו קמפיין ראשון בעולם נגד
עישון נרגילה.
הקמפיין עלה במגוון ערוצי
טלוויזיה, אינטרנט ועיתונות

אזהרה!
כל סיגריה מכניסה 43
חומרים מסרטנים לגופך
משרד הבריאות

אזהרה!
הסיגריות פוגעות
בכושר הגופני שלך
משרד הבריאות

ענו על השאלות :

1. א. מהי הטענה המרכזית במאמרו של ד"ר איתי גל?

- ב. על מה מבסס הכותב את טענתו? פרט.

2. בשורה 5 במאמר מכנה הכותב את תערובת הפירות המצוירת על אריזת הטבק "תמימה לכאורה". מדוע הוא מכנה אותה כך?

3. בשורה 10 במאמר כתוב: "מחקר שנערך לפני מספר שנים באוניברסיטת בר-אילן העלה כי 37.7% מכלל התלמידים בבתי הספר התנסו לפחות פעם אחת בעישון נרגילה בעוד ש 27% מהתלמידים התנסו בעישון סיגריות".
א. באיזו מילת קישור מבין הרשימה שלפניכם ניתן להמיר את המילה "בעוד ש"? נמקו את בחירתכם.
מפני ש..., לעומת זאת..., לכן..., למשל...
- ב. בשורה 13 כתוב: "חוקרים בבריטניה מצאו כי עישון נרגילה בודדת מעלה את רמת חד-תחמוצת הפחמן בדם פי 5..."
באיזה משני המשפטים שלהלן מתקיים אותו יחס לוגי? נמקו.
א. עישון נרגילה אסור כי הוא מסוכן.
ב. מהמחקר עולה כי תלמידים רבים מעשנים נרגילה.
נימוק _____
4. במאמר כתוב: "כל עוד אין אכיפה מספקת..." (שורה 20).
מהי המשמעות של המילה "אכיפה"?
א. למצוא דרך לעקוף את החוק.
ב. להכריח מישהו להישמע לחוק.
ג. לגרום למישהו להפר את החוק.
ד. להימנע במידת האפשר מביצוע החוק.
5. אחד השירים המפורסמים בעברית נקרא "הבה נגילה".
למאמר נלווה קטע בשם "הבה נרגילה".
מדוע, לדעתכם, בחר הכותב בכותרת זו?

6. בטקסט א ובשלטי האזהרה מופיעים פעלים רבים בצורת בינוני/ הווה.
מדוע מופיעים הפעלים בצורה זו דווקא?

הקשר בין עישון נרגילה לתאונות דרכים

מעובד עפ"י כתבתו של שחר הזלקורן, ynet, מיום 24.10.2011

- 1 חוקרים מהטכניון, מאוניברסיטת חיפה ומהמרכז הרפואי בצפת ערכו מחקר מקיף, וממנו עולה כי עישון נרגילה גורם לעלייה משמעותית בכמות תאונות הדרכים ועברות התנועה שביצעו נהגים אשר השתמשו בכלי העישון הפופולרי. "נהגים שעישנו נרגילה לקחו יותר סיכונים בזמן הנהיגה", מסבירים החוקרים. "עישון הנרגילה גרם לירידה ברמת הזהירות ויציבות הנהיגה. מיד
- 5 לאחר עישון נרגילה הייתה עלייה של 33% בסך במספר תאונות הדרכים ובמספר עברות אי-ציות לרמזור אדום, בהשוואה לקבוצת הביקורת – שלא עישנו נרגילה".
- על-פי המחקר, מיד לאחר עישון נרגילה נרשמה בקרב המשתתפים עלייה משמעותית בדופק וירידה בריכוז החמצן בדם. במקביל לשינויים אלה נצפו שינויים בהתנהגות המשתתפים. למשל, מיד לאחר עישון נרגילה נצפתה עלייה משמעותית בשיעור הנהגים שלא צייתו לרמזור אדום.
- 10 תופעות לוואי נוספות, כמו עייפות וחוסר ריכוז, עשויות להסביר ביצוע עברות תנועה נוספות, כמו חציית קו הפרדה וסטייה מנתיב הנסיעה.
- לאחרונה הצהיר בכיר ברשות הלאומית לבטיחות בדרכים: "גילינו שהנרגילה שמאוד נפוצה אצל החבר'ה הצעירים, גורמת לעייפות. אמנם עישון נרגילה אינו אסור על-פי חוק, אולם הוא עלול לגרום לתאונות דרכים"

ענו על השאלות:

7. א. במאמר של שחר הזלקורן מדווח על מחקר שנערך על-ידי חוקרים מהטכניון,

מאוניברסיטת חיפה ומהמרכז הרפואי בצפת.

השלימו על-פי המאמר:

שאלת המחקר: _____

תוצאות המחקר: _____

מסקנת המחקר: _____

ב. בשורה 6 במאמר כתוב: "...בהשוואה לקבוצת הביקורת".

משפט זה נפוץ בתיאור מחקרים. לשם מה חשוב לציין זאת בתיאור מחקר? הקיפו את

התשובה המתאימה:

- כדי לתאר את אוכלוסיית המחקר.
- כדי להוכיח שהמחקר אמין.
- כדי להציג את מסקנות החוקרים.
- כדי להמליץ על דרכים ליישום.

8. בשורה 9 במאמר כתוב: "... נצפתה עלייה משמעותית בשיעור הנהגים של **צייתו** לרמזור אדום". באיזה מבין זוגות המילים הבאות מתקיים היחס כמו בין הזוג **לציית – צייתן**? (מבחינת חלקי הדיבור)

הקיפו את התשובה המתאימה:

- לחקור – מחקר
- לאכוף – אכיפה
- להזהיר – זהיר
- לנהוג – נהג

9. לפי שלט האזהרה הנלווה למאמר א, הסיגריות פוגעות ב**כושר הגופני**. הביאו הוכחות לכך מן המחקר המובא במאמר ב.

10. לפניכם שני משפטים מתוך המאמר:

א. מיד לאחר עישון נרגילה הייתה עלייה במספר תאונות הדרכים.

ב. עישון נרגילה גרם לירידה ברמת הזהירות ויציבות הנהיגה.

כתבו את שני המשפטים כמשפט אחד. הוסיפו ביניהם מילת קישור מתאימה.

11. מיינו את הפעלים שלפניכם ל**פעיל** ול**סביל** לפי משמעותם בטקסט.

ערכו (שורה 1), גורם (שורה 2), ביצעו (שורה 2), השתמשו (שורה 3), נרשמה (שורה 7), ניצפו (שורה 8),

צייצו (שורה 9), נפוצה (שורה 12)

פעיל:

סביל:

12. עיינו בערך המילוני "חקיקה":

חֻקִּיקָה שֵׁם נִי

1. חריתה באבן או בחומר קשה אחר; חיתוך של תבנית על פני השטח של עצם מסוים.

הפעלים עסקו בחקיקת שמו של הנפטר על גבי המצבה

2. קביעת חוקה או חוקים; מערך הפעולות המביאות להתקבלותם של חוקים; החוקים עצמם.

הכנסת ממונה על חקיקת חוקים בישראל [חקיקות; ח.ק.ק.]

א. לפי הכתוב במילון, למילה "חקיקה" יש שתי משמעויות.

איזו משמעות מתאימה למאמר? _____

ב. מן הכתוב בערך ניתן ללמוד על המילה "חקיקה" כמה פרטים:

- _____ חלק הדיבור הוא: _____
_____ המין הדקדוקי הוא: _____
_____ השורש הוא: _____

13. לפניכם ארבעה זוגות של מילים.

בחרו בזוג המילים שמתקיים בו יחס של נרדפות

- בקביעות – באופן מזדמן
- לשאוף – לנשוף
- עברות - חטאים
- נפוצה – נדירה

14. לפי המאמר, עישון נרגילה הוא פעולה נפוצה מאוד בקרב צעירים. האם, לדעתכם, יש לאסור עישון נרגילה בקרב בני נוער? נמקו את דבריכם.

15. א. לפניכם שמות עצם הלקוחים משני המאמרים (מאמר א ומאמר ב).

מיינו אותם בטבלה לפי דרכי תצורתם.

השמות: מתקן, עישון, צינורית, עיתונות, מחקר/חוקר, התנהגות, גופני, עייפות, סכנה, בכיר, משמעותית, ריכוז, אזהרה, קטין, רפואי, זהירות.

שורש ומשקל	בסיס וצורת סופי

16. שם המספר

במשפטים שלפניכם המירו את הספרות במילים.

א. לאחר עישון נרגילה הייתה עלייה ב- 33% במספר תאונות הדרכים.

ב. עישון נרגילה בודד מעלה את רמות דו תחמוצת הפחמן בדם פי 5 לפחות בהשוואה לאלה

מעישון סיגריות בודדות.

ג. כל סיגריה מכניסה 43 חומרים מסרטנים לגוף.

טקסט ג :

עישון נרגילה

מתוך מדור שאלות ותשובות, אתר האינטרנט "דתילי", 14.3.2010

השאלת : אימא מודאגת

בני חייל בצבא. לאחרונה נודע לי שהוא מעשן נרגילה מדי פעם עם החבריה. ניסיתי לדבר איתו על הנושא, אך ללא הועיל. אני אובדת עצות : מה ניתן לעשות? אשמח אם תוכלו לסייע לי בעצה.

המשיב :

לאימא המודאגת,

1 התופעה הזו מוכרת. מניסיון. חלק מהמעשנים נמשכים לכך משום שקיימת בקרב הנוער דעה שגויה לגבי מידת הסכנה שיש בעישון הנרגילה. על כן חשוב לדבר עם הבן על ההשפעה המזיקה שיש בעישון הנרגילה ולומר לו שאמנם בקרב הנוער המודע לנזקי עישון הסיגריות יש כאלה שאינם מודעים להשפעות הבריאותיות של עישון טבק נרגילה. אולם כיוון שיש מוסיפים חומרי טעם לטבק הנרגילה יש הסוברים בטעות שהתערובת מכילה תערובת של פירות מיובשים וטבק, ולכן היא אינה מזיקה. 5 וכן יש הסוברים בטעות שכל החומרים המזיקים שיש בטבק מסוננים ע"י המים שהעשן עובר בתוכו ותורמת לכך גם העובדה שאדי המים מקטינים את הגירוי בכלי הנשימה שיש בסיגריה, ועל כן יש הסוברים שהיא מזיקה פחות.

צריך להציג בפניו שכל המחקרים שנערכו בעולם הוכיחו חד משמעית כי מדובר בסכנה בריאותית הדומה לסכנה הבריאותית של סיגריה. יתר על כן, חלק מהחוקרים סבורים כי הסכנה בעישון נרגילה גדולה יותר בהתחשב במשך הזמן המוקדש לעישון וספיגת העשן המוגברת עקב מבנה הכלי המכיל מים. 10

בניגוד לסיגריות אין תקנים המחייבים סטנדרטים של מבנה הטבק לנרגילה. מכיוון שהחומר מגיע מארצות ערב, המעשנים בדרך כלל אינם יודעים לתרגם את הרכב הטבק לעצמם. מדובר בטבק כהה עם תכולת ניקוטין גבוהה יותר, ובדרך כלל אי אפשר לדעת אם לא הוסיפו לו חומרים נוספים. גם 15 העברת הפומית מפה לפה מגדילה את הסכנה שבהעברת מחלות מסוגים שונים. נקווה שלנוכח הכרת הסיכון השכל הישר יגבר.

ענו על השאלות הבאות :

19. א. בתחילת הבלוג מופיעה שאלה של אימא מודאגת.
המירו את שאלת האם מדיבור ישיר לדיבור עקיף.

ב. לפניכם חמישה משפטים ובהם מילים המסומנות בקו.
כתבו מעל כל קו: נושא / משלים שם (לוואי) / נושא / משלים פועל

התופעה הזו מוכרת.

הוא מעשן נרגילה עם כל החבריה.

החומר מגיע מארצות ערב.

העברת הפומית מפה לפה מגדילה את הסכנות.

הסכנה בעישון נרגילה גדולה יותר בגלל ספיגת העשן המוגברת.

20. האם התשובה לאם המודאגת ביומן הרשת (בלוג) **עולה בקנה אחד** עם ממצאי המחקר המופיעים במאמרים א ב? **נמקו** את תשובתכם.

ב ה צ ל ח ה !